

Ministerie van Justitie en Veiligheid

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Ons kenmerk
2621710

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 15 november 2019
Onderwerp Reactie rapport Onderzoekscommissie 'Langdurig verblijvende
vreemdelingen zonder bestendig verblijfsrecht'

Op 4 juni 2019 overhandigde de heer Van Zwol, voorzitter van de onderzoekscommissie 'Langdurig verblijvende vreemdelingen zonder bestendig verblijfsrecht' (hierna: commissie), het rapport van zijn commissie aan de minister van Justitie en Veiligheid. Mijn voorganger stelde deze onafhankelijke onderzoekscommissie in naar aanleiding van de gebeurtenissen rond de twee Armeense kinderen. In de opdracht aan de commissie werd deze daarom gevraagd in haar onderzoek bijzondere aandacht te hebben voor (gezinnen met) kinderen. Mijn reactie op het onderzoeksrapport stuur ik uw Kamer hierbij toe. In deze brief ga ik in op de meest in het oog springende conclusies en aanbevelingen. In de bijlage van deze brief reageer ik afzonderlijk op de aanbevelingen die in de brief niet aan de orde komen.

De commissie constateert dat er altijd 'in enige mate langdurig verblijvende personen zullen zijn zonder verblijfsrecht, hoe goed wet en beleid op papier ook zijn ingericht, hoe goed de uitvoering ook werkt. De asielpraktijk is permanent werk-in-uitvoering.' De commissie geeft aan dat het daarom van belang is 'te erkennen dat we in Nederland te maken hebben met een ten dele onoplosbaar probleem als het gaat om langdurig verblijf van vreemdelingen.' Dat komt volgens de commissie mede door het feit dat de Nederlandse overheid voor het realiseren van vertrek, afhankelijk is van de medewerking van de vreemdeling, en als deze niet zelfstandig vertrekt, van het land van herkomst aan gedwongen vertrek. Zoals de commissie schrijft 'wie vrijwillig wil vertrekken kan dat nagenoeg altijd. Bijna alle landen van herkomst werken mee aan een vrijwillig vertrek.'

Ook ziet de commissie dat er in de afgelopen vijftientig jaar veel gesleuteld is aan de asielprocedure, steeds met het doel om deze korter en efficiënter te maken en vaak met het idee dat dit ook tot meer terugkeer zou leiden. De commissie constateert dat de duur van het verblijf van vreemdelingen niet verder is in te perken door aanscherping van beleid en regelgeving. Zij roept dan ook op om terughoudend te zijn met het wijzigen van regelgeving en procedures, ook met reeds ingezette trajecten, zoals voornemens uit het regeerakkoord en (onderdelen van) het Programma Flexibilisering Asielketen. De oproep van de commissie tot meerjarige financiële zekerheid sluit aan bij de motie van uw

Kamer daarover en heeft inmiddels bij de voorjaarsbesluitvorming geleid tot een hogere structurele stabiele financiering van de IND.

Daarnaast concludeert de commissie dat de asielpraktijk in Nederland in het algemeen goed verloopt en dat Nederland behoort tot de landen met het hoogste aandeel personen, dat na afwijzing van de (asiel)aanvraag aantoonbaar vertrekt. Dit baseert de commissie onder meer op een in opdracht van de commissie verricht rechtsvergelijkend onderzoek naar twaalf landen met betrekking tot zes nationaliteiten door de Universiteit van Maastricht en de Erasmus Universiteit Rotterdam. Even na aanbidding van het rapport van de commissie bleek er een fout te zitten in de berekeningen van de genoemde universiteiten, die ten grondslag lagen aan hun studie. Na rectificatie daarvan steeg Nederland van de derde naar de eerste plaats in de lijst van onderzochte landen, die het beste scoren op terugkeer¹. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat het onderzoek concludeert dat zelfs in de landen met het hoogste aandeel aantoonbaar vertrek, het merendeel van de afgewezen asielzoekers *niet* aantoonbaar is vertrokken. Tegen deze achtergrond doet de commissie haar aanbevelingen.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Ik ben uiteraard blij met de conclusie dat er in de Nederlandse asielpraktijk veel goed gaat, ook in vergelijking met andere landen. Tegelijkertijd noemt de commissie belangrijke verbeterpunten. Hieronder noem ik de kern van deze aanbevelingen en ga vervolgens op elk punt in.

1. Stuur zichtbaar op snelheid en tijdigheid van norm-, wacht- en doorlooptijden. Verbeter de planning bij elke stap, met bijzondere aandacht voor complexe zaken. Geef de uitvoerende diensten meerjarige stabiele personele en financiële capaciteit met voldoende (buffer)ruimte voor pieken in het aantal asielaanvragen. Verbeter de in- en externe informatievoorziening, stel een casemanager aan voor complexe asielaanvragen, geef voldoende mandaat aan de uitvoering en zorg voor meer ruimte voor de professional. Stel het ingezette Programma Flexibilisering Asielketen langs deze lijnen bij.
2. Investeer in een zorgvuldige behandeling van een eerste asielaanvraag; dat beperkt vertraging bij beroeps-, vervolg- en vertrekprocedures. Handhaaf rechtsbijstand en onpartijdige informatievoorziening aan asielzoekers. Benut bij complexe asielaanvragen het recent aan de IND gegeven mandaat om bij een eerste asielaanvraag een verblijfsvergunning vanwege schrijnende omstandigheden te verlenen.
3. Motiveer al bij de eerste asielaanvraag door een ouder, hoe het belang van meegekomen kinderen is gewogen; hoor kinderen zo veel mogelijk ook zelf.
4. Zet in op verhoging van aantoonbaar vertrek. Terugkeer is een normaal onderdeel van het gesprek. Bevorder vrijwillige terugkeer met voldoende faciliteiten voor asielzoekers en met gedwongen terugkeer als stok-achter-de-deur. Sluit bij voorkeur in Europees verband overeenkomsten af met landen die nog niet meewerken aan gedwongen terugkeer. Richt op de locaties voor onderdak aan uitgeprocedeerde gezinnen de (onderwijs- en andere) faciliteiten duidelijk(er) in, gericht op vertrek en terugkeer naar het land van herkomst.

¹ Rectificatiebericht: <https://www.merit.unu.edu/rectification/>

Ad. 1.

Sturing

Graag zet ik hier eerst uiteen hoe de sturing is ingericht. Binnen het ministerie van Justitie en Veiligheid geldt sinds april 2017 ten aanzien van de taakorganisaties het sturingsmodel eigenaar-opdrachtgever-opdrachtnemer, oftewel het driehoeksmodel. Voor de migratieketen geldt dat de directeur-generaal Migratie (DGM) de ambtelijk opdrachtgever is van het COA, de IND en de DT&V. De rol van eigenaar (sturing op bedrijfsvoering) is belegd bij de secretaris-generaal.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

De zorg van de commissie op het punt van de sturing ziet in het bijzonder op de sturing op norm-, wacht- en doorlooptijden. Voor een adequate integrale planning en sturing op de doorlooptijden van de asielaanvragen is een goede informatiepositie cruciaal, zo stelt de commissie.

Terecht stelt de commissie dat in de achterliggende periode deze informatiepositie op onderdelen onvoldoende was. Dat gold zowel voor de informatiepositie binnen de IND als voor de departementale informatiepositie op onderdelen die voor een goede invulling van de eigenaars en/of opdrachtgeversrol van belang zijn. Als sprekende voorbeelden noemt de commissie dat de IND de wachttijd (de duur van de rust- en voorbereidingstermijn) niet registreert en daarmee niet exact in beeld heeft en het ontbreken van actuele personeelsbezettingcijfers. In positieve zin merkt de commissie daarbij op dat de IND in de bewuste periode verbetering liet zien. In zoverre de commissie dit kon vaststellen is de informatiepositie inmiddels verbeterd. Ook oordeelt de commissie dat het ministerie de afgelopen jaren een positieve ontwikkeling laat zien in het verwerven van cijfermatig inzicht in het functioneren van de asielketen.

Mede gelet op de zorg die ook door de commissie is geuit is besloten dat de sturing en de periodieke gesprekken in dat verband tussen opdrachtnemer, opdrachtgever en/of eigenaar - meer dan voorheen - op basis van meer uitgebreide en actuele cijfers en gegevens plaatsvindt. Normen en (productie)doelen in de opdrachtbrieven, waarin de afspraken tussen de opdrachtgever en opdrachtnemer staan, zullen zo concreet mogelijk worden gemaakt. De periodieke cijfermatige rapportage moet daar bij aansluiten. De IND heeft inmiddels een aanpassing doorgevoerd waarmee het ook mogelijk is de duur van de rust- en voorbereidingstermijn bij asielaanvragen te registreren en daarover te rapporteren. Sturing daarop zal daarmee ook op basis van deze rapportages kunnen plaatsvinden.

Daarnaast is het voor een goede sturing op de keten niet enkel van belang om inzicht te hebben in de gerealiseerde doorlooptijden, maar ook om de doorlooptijden van ingediende asielaanvragen te kunnen prognosticeren. Bovendien kun je er dan voor zorgen dat mensen die asiel aanvragen weten hoe veel tijd het kost tot de IND een beslissing neemt. Daarom ontwikkelt de IND de komende periode een prognosemodel. Daarbij past de kanttekening dat migratie, en de asielinstroom in het bijzonder, een eigen dynamiek kent. Die dynamiek is van invloed op de doorlooptijden die de IND kan realiseren. Prognoses kunnen en moeten dan ook niet als toezeggingen worden gezien.

Zoals bekend, heeft de IND achterstanden weg te werken bij de behandeling van asielaanvragen. Over de stand van zaken hieromtrent informeer ik u nog voor de begrotingsbehandeling van Justitie en Veiligheid per separate brief.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Over tweede en volgende procedures constateert de commissie dat deze aanvragen nu regelmatig effectief worden ingezet als middel om het vertrek uit Nederland uit te stellen en in veel gevallen bovendien opvang te krijgen. Om dat te voorkomen is volgens de commissie ook een strakkere en gerichtere sturing op de doorlooptijden van deze procedures nodig en een effectieve en zichtbare sturing op snelheid en tijdigheid van (norm-, wacht-, door-)looptijden van tweede en volgende procedures.

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Er zijn reeds maatregelen genomen, die het 'stapelen' van (kansarme) asielaanvragen moeten tegengaan.

Sinds oktober 2018 beoordeelt de IND een herhaalde asielaanvraag zo spoedig mogelijk na indiening op compleetheid. Wanneer een aanvraag niet compleet is, krijgt de vreemdeling een termijn om de aanvraag compleet te maken. Wanneer dat niet gebeurt, stelt de IND de aanvraag buiten behandeling. Hierdoor worden incomplete aanvragen snel afgedaan en komen deze aanvragen niet terecht in de procedure. Sinds 1 juli 2019 moeten herhaalde asielaanvragen bovendien in persoon in Ter Apel worden ingediend. Wanneer dat niet gebeurt, stelt de IND de aanvraag eveneens buiten behandeling.

Daarnaast is het per juli van dit jaar mogelijk bij herhaalde asielaanvragen het gehoor achterwege te laten wanneer de IND op basis van de stukken oordeelt dat de aanvraag geen kans van slagen heeft. De IND kan kansloze herhaalde aanvragen zo versneld schriftelijk af doen. Deze maatregel vindt zijn basis in het regeerakkoord.

Meer informatie over de maatregelen om het stapelen van herhaalde asielaanvragen tegen te gaan vindt u in de brief over het Programma Flexibilisering Asielketen die gelijktijdig met deze brief aan uw Kamer is gestuurd.

Overigens geldt het advies van de commissie om in alle zaken op snelheid en tijdigheid te sturen voor de gehele keten, inclusief de rechtbanken en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

In de huidige situatie geldt voor de rechtspraak een doorlooptijd die op veel onderdelen naar behoren te noemen is. Beroepszaken bij asielbeslissingen die zijn genomen in de zogeheten sporen 1 (Dublin) en 2 (veilige landen van herkomst) en in de algemene asielprocedure worden binnen een beperkt aantal weken afgehandeld. De doorlooptijden van beroepszaken na beslissingen in de verlengde asielprocedure zijn langer en bedragen vaak vele weken. In de gesprekken tussen departement en rechtspraak is hiervoor aandacht, vanzelfsprekend met inachtneming van de onafhankelijke positie van de rechtspraak. In de huidige situatie vind ik het passend de focus te leggen bij het terugbrengen van de voorraden bij de IND.

Complexe zaken en casemanagement

Het valt de commissie op dat gecompliceerde zaken uitschieters veroorzaken in de 'stapel' van procedures en langdurig verblijf. Zaken die (dreigen) uit (te) lopen krijgen volgens de commissie niet aantoonbaar prioriteit. Zij adviseert daarom in te grijpen bij complexe, arbeidsintensieve asielzaken, een casemanager aan te stellen voor de begeleiding van complexe zaken en daarbij éénduidig de verantwoordelijkheid voor de voortgang van complexe asielzaken 'over de gehele

keten heen' en gedurende de gehele procedure te beleggen. Ook zou het informatiesturingsstelsel zo ingericht moeten worden dat deze zaken tijdig en daadwerkelijk gesignaleerd worden.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Het zaakverantwoordelijk maken van een medewerker op een wijze dat hij of zij bij complexe zaken binnen de keten essentiële voorrang en voortgang kan bewerkstelligen heeft onmiskenbaar voordelen en ik zal daarom deze aanbeveling overnemen. De huidige situatie van achterstanden bij de IND is een beperking voor een directe en volledige implementatie van deze aanbeveling. Breed ingezet casemanagement vraagt een manier van sturing en ketenbrede afspraken. Daarmee kan voorkomen worden dat casemanagement in een te groot aantal zaken tegelijk gevoerd wordt en ertoe leidt dat in de keten vele tientallen medewerkers tegelijk om voorrang van hun zaak pleiten zodat uiteindelijk niets meer voorrang heeft. De meerwaarde van casemanagement is het grootst als er na afdoening (afwijzing) zicht is op een spoedig vertrek van de betrokken vreemdeling.

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Daarom start ik met casemanagement in zaken waarin een terugname-akkoord (vervangend reisdocument) is afgegeven door de diplomatieke vertegenwoordiging. Deze zaken kennen een duidelijke afbakening en het casemanagement kan hierin perspectiefvol leiden tot vertrek. Ervaringen met deze werkwijze kunnen uiteindelijk verder uitgebouwd worden tot breder casemanagement, zeker wanneer geen sprake meer is van de situatie van achterstanden.

In dit verband noem ik ook graag enkele toekomstige ontwikkelingen die binnen het Programma Flexibilisering Asielketen vorm krijgen en die zeer goed aansluiten bij aanbevelingen van de commissie, in het bijzonder de aanbevelingen die zien op ketenbreed casemanagement en het tijdig en daadwerkelijk (kunnen) signaleren van complexe zaken. Ook de inzichten van de commissie helpen bij het invullen van de richting en het uitwerken van het Programma.

Zo is het vernieuwde Identificatie & Registratie-proces, dat binnen het Programma Flexibilisering Asielketen wordt ontwikkeld, gericht op het vroegtijdig veiligstellen van informatie die zowel waardevol is voor het toelatingsproces als voor het realiseren van terugkeer. De informatie die daarmee zal worden verzameld, wordt in de toekomst aan de zogenoemde regietafel multidisciplinair beoordeeld. Daar zal onder gezamenlijke informatiedeling met de relevante ketenpartners aan tafel al aan de voorkant van de asielprocedure een individuele inzet per asielzoeker worden bepaald. Wanneer zaken aan de voorkant al als complex kunnen worden aangemerkt, kan in de toekomst daar al worden besloten tot casemanagement. Ik ben er met de commissie van overtuigd dat hierdoor in die complexe zaken langdurig verblijf voorkomen of verminderd kan worden.

Om een zo goed mogelijke doorstroom van zaken door het asielproces te bereiken, is tevens van belang dat de benodigde medewerkers en middelen in de hele keten op het juiste moment inzetbaar zijn. Binnen het Programma Flexibilisering Asielketen wordt gewerkt aan een gezamenlijke planningsomgeving, wat hier een belangrijke bijdrage aan kan leveren. In de brief over het Programma, die uw Kamer gelijktijdig heeft ontvangen, licht ik dit nader toe.

Tot slot kom ik op de suggestie van de commissie om ten behoeve van de sturing

ook de informatievoorziening in de halfjaarlijkse Rapportage Vreemdelingenketen (RVK) aan te passen. Deze aanbeveling neem ik deels over. De RVK is niet bedoeld als sturingsinstrument en dient een ander doel, namelijk het op hoofdlijnen beschrijven van de resultaten van de vreemdelingenketen in de voorgaande periode. Dat is naar mijn mening wat de RVK nu doet en het karakter ervan hoeft naar mijn mening dan ook niet te wijzigen. Wel kan de rapportage in goed overleg met uw Kamer worden aangevuld op aspecten die onderwerp zijn van recente beleidsaanpassing of anderszins in belang toenemen. Daarbij moet wel gewaakt worden voor het overzichtelijk en beperkt blijven van de rapportage als geheel.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Realiseer meerjarige zekerheid over personele en financiële capaciteit

De commissie merkt op dat de komst van (asiel)migranten naar Nederland van zoveel factoren afhankelijk is dat het opstellen van prognoses en het daarop baseren van de benodigde capaciteit bij de IND een hachelijke zaak is. Het hiermee gepaard gaande op- en weer afschalen van het personeelsbestand heeft volgens de commissie consequenties voor de ervaring en daarmee de kwaliteit van de IND-medewerkers. De commissie adviseert daarom meerjarige zekerheid over personele en financiële capaciteit te realiseren: meer mensen, meer geld.

Ik kan me vinden in deze aanbeveling van de commissie.

De flexibiliteit en effectiviteit van de asielketen zijn gebaat bij een stabiele financiering van de organisaties in de keten. Naar aanleiding van de motie van uw Kamer² en daarmee samenhangende toezegging van mijn voorganger inzake de financieringssystematiek van de IND is bezien welke mogelijkheden er zijn om de IND op een stabielere wijze te financieren. De uitkomsten hiervan zijn betrokken bij de voorjaarsbesluitvorming, waarbij het kabinet heeft besloten om de IND een hogere structurele stabiele financiering toe te kennen. Dat betekent dat de organisatie in staat gesteld wordt haar bedrijfsvoering meerjarig stabiel in te richten. De wendbaarheid van de IND wordt hiermee vergroot. De eerdere wijze van financiering dwong de IND om de bedrijfsvoering te organiseren op een korte horizon. Grote en noodzakelijke investeringen in personeel en huisvesting werden niet of te laat gedaan.

De verwachting is dat de IND met de stabiele financiering in staat is om de organisatie structureel anders in te richten en zo beter in te spelen op een fluctuerende instroom. Als de IND binnen de afgesproken doorlooptijden beslist, is de IND een voorspelbaarder ketenpartner waardoor de keten als geheel beter kan functioneren.

De IND heeft in de afgelopen periode extra personeel aangenomen om de doorlooptijden terug te dringen. Daarnaast neemt hij maatregelen om te zorgen dat de IND een aantrekkelijke werkgever blijft. Wanneer er sprake is van structureel werkaanbod worden tijdelijke contracten omgezet in een vast dienstverband. De IND is in dit kader bezig met het opstellen van een meerjarig strategisch personeelsplan. Het doel is om meerjarig de personeelsinzet en het opvangen van het natuurlijk verloop beter af te stemmen op het werkaanbod. De IND zal dan, binnen een bepaalde bandbreedte, in staat zijn om mee te bewegen met de asielinstroom. Bij het opleiden van nieuwe medewerkers is de inzet om zoveel en zo snel als mogelijk op te leiden.

² Kamerstukken II 2018/19, 35000-VI, nr. 42

Ook voor andere organisaties in de asielketen zijn extra middelen vrijgemaakt. Zo is ook het budget voor COA structureel verhoogd. Deze structurele financiering maakt de keten weerbaarder voor fluctuaties in de instroom en draagt bij aan een efficiënter proces.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Geef meer ruimte aan de professional

De commissie ziet in het kabinetsvoornemen tot afschaffing van de discretionaire bevoegdheid meer ruimte ontstaan voor de professional om al vroeg in de procedure te toetsen aan schrijnendheid. De commissie raadt aan daarbij oog te hebben voor potentieel lastige en complexe zaken, waaronder de zaken van (gezinnen met) kinderen.

Deze aanbeveling neem ik over. Er bestond al ruimte om vroeg in de procedure te toetsen aan schrijnendheid, en ingevolge de nieuwe balans in het regeerakkoord³ kan de IND schrijnende omstandigheden bij volwassenen en kinderen beter en vroeger meewegen voor zover het eerste aanvragen betreft. Ik heb er alle vertrouwen in dat IND-medewerkers en de andere collega's in de keten oog hebben voor lastige en complexe situaties. Daarnaast kan de IND om een onafhankelijk advies vragen over voor de besluitvorming relevante aspecten. Dit geldt in het bijzonder wanneer kinderen met een specifieke problematiek bij de procedure zijn betrokken.

Ad. 2.

Handhaaf (voldoende) rechtsbijstand in de asielprocedure

De commissie adviseert te investeren in een zorgvuldige behandeling van de eerste asielaanvraag. Volgens de commissie beperkt dat vertraging bij beroeps-, vervolg- en vertrekprocedures. Zij adviseert daarom de rechtsbijstand en de onpartijdige informatievoorziening aan asielzoekers te handhaven voorafgaand aan de start van de asielprocedure.

Terecht geeft de commissie aan dat de zorgvuldige behandeling van de eerste asielaanvraag van groot belang is en dat dit eventuele vertraging in het vervolproces voorkomt. Met het kabinetsvoornemen uit het regeerakkoord om, in lijn met EU-regelgeving, rechtsbijstand eerst aan te bieden na een voornemen tot afwijzing van een asielaanvraag, beoogt het kabinet dan ook op geen enkele wijze tot een minder zorgvuldige behandeling te komen. Bij de uitwerking van de maatregel uit het regeerakkoord zie ik erop toe dat er aandacht is voor het waarborgen van een zorgvuldige behandeling van de eerste asielaanvraag.

Ik ben het met de commissie eens dat het belangrijk is dat de asielzoeker bij de start van de asielprocedure goed en volledig geïnformeerd blijft worden over alle aspecten die in dat verband relevant zijn. Ik ben het echter niet met de commissie eens dat de IND dat niet kan doen. Het op onpartijdige wijze beslissen op asielaanvragen is een kerntaak van de IND. Ik begrijp het gebruik van de term 'onpartijdig' door de commissie dan ook zo dat het van belang is dat de asielzoeker de verstrekte informatie vertrouwt als afkomstig van een partij die tevens de belangen van de asielzoeker voor ogen heeft. Ook daarvoor heb ik aandacht bij de uitwerking van deze maatregel uit het regeerakkoord.

³ Kamerstukken II, 2018/19, 19637, nr. 2459.

Ad. 3.

Laat zien hoe het belang van het kind is gewogen

De commissie adviseert al bij de eerste asielaanvraag door een ouder, te motiveren hoe het belang van meegekomen kinderen is gewogen.

Bij de beslissing op een asielaanvraag wordt het belang van het kind nadrukkelijk betrokken bij de belangenafweging in het kader van artikel 8 EVRM, waaraan de IND verplicht toetst bij de eerste asielaanvraag. Dit geeft de IND ook duidelijk weer in de asielbeschikking. In de reguliere procedure komt de belangenafweging van artikel 8 EVRM aan de orde in iedere zaak waarin ouders en/of kinderen zijn betrokken.

Momenteel nadert de afronding van een samenwerkingsproject van de IND, de DT&V en de Raad voor de Kinderbescherming. Dit project heeft onder meer gekeken naar het verbeteren van de motivering in beschikkingen die betrekking hebben op kinderen met als resultaat dat er handvatten zijn ontwikkeld voor de uitvoering.

Het komt ook voor dat kinderen of hun ouders bij een asielaanvraag, naast asielgronden, omstandigheden aanvoeren die zien op de persoonlijke ontwikkeling van de kinderen. De IND geeft deze omstandigheden summier weer in de asielbeschikking, omdat zij veelal niet of beperkt relevant zijn voor de vraag of het kind asielbescherming nodig heeft. Beperkingen in de mogelijkheid tot ontwikkeling of ontplooiing bij terugkeer vormen immers in beginsel niet voldoende grond voor asielrechtelijke bescherming.

Ik zie ruimte om in de (afwijzende) asielbeschikking duidelijker weer te geven wat kinderen of hun ouders ook in dit kader hebben aangevoerd, zodat voor hen inzichtelijk is dat naar deze door hen aangevoerde omstandigheden is geluisterd en dat deze zijn meegenomen in de beoordeling. De IND zal hier in de motivering van asielbeschikkingen aandacht aan besteden. Dit neemt niet weg dat slechts de door kinderen of hun ouders aangevoerde asielmotieven tot asielrechtelijke bescherming kunnen leiden.

Hoor kinderen zoveel mogelijk zelfstandig

De commissie doet deze aanbeveling met de verwachting dat het de kans vermindert dat pas in latere (beroeps- of herhaal-)procedures alsnog een vergunning wordt verleend op basis van omstandigheden die eerder naar voren hadden kunnen komen. Het zou ook de kans op berusting bij weigering van een vergunning vergroten.

Deze aanbeveling wordt, met een enkele kanttekening, overgenomen.

In de Nederlandse procedure worden alleenstaande minderjarige vreemdelingen in beginsel altijd gehoord, omdat zij (zelf of met behulp van hun voogd) een zelfstandige asielaanvraag indienen. Kinderen die met hun gezin in Nederland asiel aanvragen worden zelfstandig gehoord vanaf hun 15^e jaar, omdat zij vanaf die leeftijd een zelfstandige asielaanvraag (naast die van hun ouders) indienen. Kinderen tussen de 12 en 15 jaar worden gehoord over hun asielmotieven, indien zij hierom verzoeken of wanneer hiertoe aanleiding is.

De commissie geeft aan dat bij het overnemen van deze aanbeveling rekening moet worden gehouden met leeftijd, ontwikkelingsniveau en belasting. Ook wijst de commissie er op dat gehoren voor kinderen (achteraf) belastend kunnen zijn. Ik deel deze zorg. Kinderen zouden bijvoorbeeld het gevoel kunnen krijgen dat de

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

verantwoordelijkheid voor het slagen van de asielaanvraag van hun ouders op hun schouders rust. Mogelijk bestaan er ook (grote) discrepanties tussen de gehoren van ouders en kind die in het nadeel van het gezin kunnen uitpakken. Ik wil voorkomen dat kinderen instrumenteel worden ingezet. Daarom zal het horen van kinderen vanaf 12 jaar niet gestandaardiseerd worden. Evenmin zie ik aanleiding deze aanbeveling van toepassing te laten zijn op kinderen in gezinnen, jonger dan 12 jaar.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Ik zie daarom vooral winst in de informatievoorziening aan kinderen en hun ouders over de mogelijkheid voor kinderen tussen de 12 en 15 jaar om zelfstandig gehoord te worden over hun asielmotieven. In de praktijk blijkt dat ouders soms niet goed (genoeg) op de hoogte zijn van de mogelijkheid om hierom te verzoeken. Samen met de IND is bekeken hoe de informatievoorziening hierover verbeterd kan worden. Daartoe zullen gezinnen met kinderen tijdens het aanmeldgehoor geïnformeerd worden over deze mogelijkheid. Ook schriftelijk worden asielzoekers geïnformeerd over de mogelijkheid om vanaf 12 jaar zelfstandig gehoord te worden.

Hoewel het horen van meer kinderen die deel uitmaken van een gezin – in sommige gevallen – zou kunnen leiden tot het krijgen van een vollediger beeld (over het asielrelaas) van een gezin, kunnen er kanttekeningen geplaatst worden bij de stelling van de commissie dat het vaker horen van kinderen zal leiden tot meer berusting bij een afwijzing, dan wel tot minder vervolgaanvragen. Dit hangt af van veel meer factoren en belangen. Het feit dat kinderen jonger dan 15 jaar in de huidige inrichting van het proces meestal niet worden gehoord, betekent immers niet dat het belang van die kinderen niet is meegewogen in de procedure, zoals in het voorgaande punt uiteengezet. De wijziging die ik daar aankondigde, werkt mogelijk ook zo door dat kinderen en hun ouders zich beter gehoord voelen, zonder dat het kind noodzakelijkerwijs zelfstandig is gehoord.

Ad. 4.

Zet in op verhoging van aantoonbaar vertrek, bij voorkeur in Europees verband

De commissie adviseert overeenkomsten te sluiten met landen die nog niet meewerken aan gedwongen vertrek en dit een prioriteit te laten zijn voor het hele kabinet. Daarbij roept de commissie op dit zo veel mogelijk in Europees verband te doen en dit langjarig en consequent vol te houden. Een betere samenwerking in de Europese Unie op het vlak van asiel- en terugkeerbeleid is van groot belang. Het streven zou moeten zijn om in Europees verband een humaan, zorgvuldig en effectief vreemdelingenbeleid vorm te geven. Ook moet de overheid zich niet neerleggen bij 'vertrek met onbekende stemming' door de vreemdeling om zo uitzetting te voorkomen.

Ik onderschrijf genoemde aanbevelingen. Deze sluiten goeddeels aan bij de ambities van het huidige kabinet in het regeerakkoord en de beschreven inzet bij de integrale migratieagenda en de Nederlandse inzet voor het Gemeenschappelijke Europees Asielstelsel (GEAS). Uit het vergelijkend landenonderzoek blijkt dat Nederland van de twaalf onderzochte landen en zes nationaliteiten het hoogste percentage aantoonbaar vertrek had (44%). Enerzijds is het goed dit te constateren, zeker in het licht van de complexiteit van terugkeer en het inzicht van de commissie dat in andere landen geen 'best practices' zijn gevonden die Nederland nog niet kent of toepast. Anderzijds krijgt momenteel zeven tot acht op de tien asielzoekers in Nederland – ook na (hoger) beroep –

geen vergunning en vertrekt minder dan de helft daarvan aantoonbaar. Ik ben niet van plan daarin te berusten. Zoals ik uw Kamer heb toegezegd zal ik u nader informeren over mijn plannen om effectieve terugkeer te bevorderen. U ontvangt deze brief voor de behandeling van de begroting van Justitie en Veiligheid. In die brief zal ik ook ingaan op het voorkomen van vertrek met onbekende bestemming.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Biedt ruime faciliteiten aan niet-gouvernementele organisaties (ngo's)

De commissie geeft aan dat investeren in vertrek loont. Bij vrijwillige terugkeer blijkt het effectief te zijn om wat meer financiële middelen te bieden met voldoende ruimte voor maatwerk. De commissie adviseert migranten die niet in Nederland mogen blijven perspectief te bieden door ruimere faciliteiten te geven aan ngo's, in het bijzonder de Internationale Organisatie voor Migratie (hierna: IOM), die ex-asielzoekers stimuleren en ondersteunen bij vrijwillig vertrek.

Deze aanbeveling neem ik over. Ik onderken de waarde die ngo's en met name IOM hebben bij het terugkeerproces. De samenwerking tussen IOM en de Nederlandse overheid dateert van begin jaren '90. Sindsdien is het beleid ten aanzien van zelfstandige terugkeer verder ontwikkeld. Met de samenwerking met IOM en daarmee ook de vestiging van een eigen missie van IOM in Nederland werd ook het zogeheten REAN-programma⁴ opgezet. Via dit programma wordt het zelfstandig vertrek van migranten gefaciliteerd en verstrekt IOM aan een specifieke groep herintegratieondersteuning. Via haar landelijke netwerk heeft IOM goede contacten met maatschappelijke organisaties die in contact staan met migranten. Door haar onafhankelijke positie is IOM beter in staat om het vertrouwen van migranten te winnen dan overheidsorganisaties. Om IOM beter in staat te stellen om maatwerk te leveren bij het realiseren van vertrek, zal zij binnen de geldende kaders meer ruimte krijgen om een passende afweging te maken bij het verstrekken van ondersteuning aan individuele migranten.

Met de oprichting van het Europees Vluchtelingen Fonds (EVF)⁵ in 2000 kwam er financieel meer ruimte om ook andere initiatieven op het terrein van terugkeer te financieren en uit te proberen. DT&V subsidieert inmiddels via de Subsidieregeling Ondersteuning Zelfstandig Vertrek terugkeerprojecten van ngo's. Deze ngo's beschikken over een lokaal netwerk en hanteren een eigen werkwijze die complementair is aan het netwerk en de activiteiten van IOM. Voor wat betreft de (financiële) omvang van de ondersteuning zal steeds een afweging moeten worden gemaakt van de effectiviteit van de ondersteuning in relatie tot de kosten. Ook het effect van het bieden van de ondersteuning in het land van herkomst op de ontvangende gemeenschappen is hierbij van belang.

Wees duidelijk over de bedoeling van gezinslocaties

De commissie adviseert om zowel richting gezinnen die op de locaties wonen als richting de directe omgeving duidelijk(er) te zijn over de noodzaak tot vertrek uit Nederland. De commissie doet de aanbeveling om de geboden onderwijsfaciliteiten en andere faciliteiten op de gezinslocaties nadrukkelijk op vertrek in te richten. Ik wil daarom bezien of er voor kinderen in de leeftijd tussen 4 en 18 jaar, die verblijven op een gezinslocatie, in een paar van de meest voorkomende talen een activiteit ingericht kan worden, waarbij taal en cultuur van het land van herkomst

⁴ Return and Emigration Assistance from the Netherlands

⁵ Nu Asiel, Migratie en Integratie Fonds (AMIF)

centraal staan. Dit zou in dat geval gaan om een activiteit die wordt aangeboden buiten schooltijd en waarvan deelname op vrijwillige basis plaatsvindt.

Uiteraard blijven de betrokken organisaties zich richting de betreffende vreemdelingen en de directe omgeving inzetten voor heldere en tijdige communicatie over de mogelijkheid van vertrek in het algemeen en het doel van de gezinslocaties in het bijzonder.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,

Ankie Broekers-Knol

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Bijlage – Resterende aanbevelingen van de commissie inclusief beleidsreactie

De commissie doet de volgende aanbevelingen op de haar voorgelegde deelonderwerpen, te weten A. de inrichting en de duur van (herhaalde) verblijfsrechtelijke procedures, B. de invloed van rijks- en lokale voorzieningen, alsmede de omgeving op de vertrekbaarheid van personen, C. de beschikbare mogelijkheden en instrumenten om daadwerkelijk vertrek te realiseren en D. de positie van het kind.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

A. de inrichting en uitvoering van (herhaalde) verblijfsrechtelijke procedures

Benut de voorspelbaarheid van het proceduregedrag van asielzoekers

De nationaliteit van de vreemdeling heeft voorspellende waarde voor het gedrag bij de aanvraag, het al dan niet 'stapelen' van procedures en het al dan niet vertrekken na afwijzing van een verblijfsvergunning. De commissie adviseert om de uitvoering en werkwijze beter daarop af te stemmen door meer variatie en maatwerk in de uitvoering. Geef ook hier 'professionele ruimte'.

Zo is vertrek een normaal onderdeel van het internationale vreemdelingenrecht en moet de DT&V geen terughoudendheid betrachten om hierover het gesprek aan te gaan met de afgewezen asielzoeker.

Tegelijkertijd is het aantoonbaar vertrek laag en is de terugkerende vraag; wat is effectief? Laat het aan de inschatting van de regievoerder over wat het beste werkt bij degene die hij tegenover zich heeft, mede op basis van de beschikbare kennis over het proceduregedrag naar nationaliteit. Soms is dat meteen een vertrekgesprek, soms ook is de inschatting dat iemand meer ruimte moet krijgen om in de goede 'mindset' te komen.

Als onderdeel van het Programma Flexibilisering Asielketen wordt een regietafel ingericht, waar de relevante ketenpartners op basis van alle beschikbare informatie en met gebruikmaking van een doelgroepgerichte benadering het vervolgtraject richting terugkeer of integratie bepalen. In dit vervolgtraject is meer variatie en maatwerk mogelijk. In de doelgroepgerichte benadering speelt nationaliteit een belangrijke rol. Meer informatie over de regietafel en de doelgroepgerichte benadering vindt u in de brief over het Programma Flexibilisering Asielketen, die gelijktijdig met deze brief aan uw Kamer is gestuurd.

Voorkom onbedoelde prikkels tot 'stapelen' van procedures

Menselijke - vaak heel begrijpelijke - motieven, waaronder de hoop op alsnog een gunstige beslissing na afwijzing van een asielverzoek, zijn van grote invloed op de (vrijwillige en zelfstandige) vertrekbaarheid. De begunstigende regelingen van de afgelopen jaren, zoals het Generaal Pardon en de Regeling langdurig verblijvende kinderen en de maatschappelijke en politieke discussies hierover geven voeding aan deze hoop op alsnog een verblijfsvergunning. Zolang er eens in de zoveel jaar een pardonregeling tot stand komt voor uitgeprocedeerde asielzoekers, zullen zij die nog niet zo 'fortuinlijk' zijn, niet willen geloven dat de uitzondering niet voor hen geldt. De prikkel om een weinig kansrijke tweede of vervolgpcedure te beginnen kan de IND wegnemen door zo'n aanvraag snel af te wijzen.

Ik onderschrijf deze aanbeveling. Mijn voorganger schreef in de Kamerbrief 'Een nieuwe balans in het Regeerakkoord' van 29 januari 2019⁶: 'Daarnaast is van belang prikkels die verblijf in Nederland verlengen te verminderen. In de huidige inrichting van het stelsel behoudt een vreemdeling hoop op een verblijfsvergunning tot het allerlaatste moment. Dat leidt er mede toe dat het verblijf wordt gerekt.' Om die reden zijn de definitieve regeling langdurig verblijvende kinderen en de discretionaire bevoegdheid afgeschaft.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Verbeter de samenwerking en informatie-uitwisseling van de IND de DT&V en de politie op zaakniveau

De commissie ziet ruimte voor verbetering in de samenwerking en informatie-uitwisseling op zaakniveau.

In de zaken waarin een terugname-akkoord (laissez passer) is afgegeven door de diplomatieke vertegenwoordiging, moet die zaak topprioriteit krijgen van alle ketenpartners. Openstaande procedures moeten dan met voorrang worden afgewikkeld. Onderzoek door de politie naar de woon- en verblijfplaats van de vreemdeling die met onbekende bestemming is vertrokken, dient voorrang te krijgen. Het aanwijzen van een ketenregisseur hiervoor is een optie.

Zoals in de brief is aangegeven wil ik de hier door de commissie aanbevolen werkwijze implementeren en zie ik dit als een goede manier om te starten met (ketenbreed) casemanagement.

Wanneer de belangrijkste randvoorwaarde voor vertrek, te weten de afgifte van een terugname-akkoord (vaak in de vorm van een laissez passer) is vervuld, is het van groot belang dat de overige vertrekbelemmeringen weggenomen worden. Ook heeft het beter benutten van terugname-akkoorden een voordelig effect op de samenwerkingsrelatie met landen van herkomst, omdat zij zien dat het (vervangend) reisdocument of toezegging tot afgifte daarvan - waar de DT&V veelvuldig om vraagt - ook daadwerkelijk wordt gebruikt.

Uiterlijk in januari 2020 zal de aanbeveling van de commissie geoperationaliseerd worden in een ketenbrede pilot. De voorliggende periode gebruiken de ketenpartners om de pilot te concretiseren en onderling afspraken te maken over de benodigde intensieve samenwerking. De pilot vraagt in ieder geval betrokkenheid van de IND (voor het versnellen van eventuele procedures), de politie (voor handhaving en opsporing op basis van indicaties in het dossier) en de DT&V (versnelde inzet op gedwongen vertrek). Het aanwijzen van een ketenregisseur lijkt, gelet op de regierol die de DT&V al heeft in het terugkeerproces van vertrekplichtige vreemdelingen, vooralsnog niet nodig.

Weeg reëel of nieuwe maatregelen bewijsbaar tot beter resultaat leiden

Een lange verblijfsduur en wachttijden vloeien niet voort uit de wijze waarop de huidige asielprocedure is vormgegeven. Ook de wettelijke beslistermijn in de Vreemdelingenwet en die van de rechter zijn daar niet de oorzaken van. De afgelopen jaren is sprake geweest van een opeenhoping van beleidsmaatregelen. Dit heeft ook veel druk gelegd op de medewerkers van de vreemdelingenketen. De commissie adviseert dan ook uiterst terughoudend te zijn met het wijzigen van regelgeving en procedures. Dat geldt voor de voornemens uit het regeerakkoord, de nadere kabinetsafspraken van januari jongstleden en het programma flexibilisering

⁶ Kamerstukken II 2018/19, 19 637, nr. 2459

van de asielketen. Voorkom beleidsdrukte door zorgvuldig te wegen of wijzigingen bewijsbaar tot beter resultaat leiden. Als dat zo is, let dan scherp op of de voordelen echt opwegen tegen de nadelen. De uitvoerende diensten zijn zeer gebaat bij stabiliteit, willen zij achterstanden respectievelijk wachttijden kunnen wegwerken en in de toekomst voorkomen.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Ik onderschrijf dat het verstandig is om nieuwe maatregelen te toetsen aan de vraag of zij een duidelijk doel dienen en om daar ook steeds kritisch naar te blijven kijken, binnen de context van het maatschappelijke en politieke debat.

(B) de invloed van rijks- en lokale voorzieningen alsmede de omgeving op de vertrekbaarheid van personen

Wees duidelijk over de bedoeling van de landelijke vreemdelingenvoorzieningen

De commissie begrijpt de keuze om deze voorzieningen te verkennen. De voorzieningen bieden een kans om als medeoverheden en ngo's intensief en constructief samen te werken en bieden de migrant de mogelijkheid om vanuit een onderdakssituatie met begeleiding terug te keren naar zijn land van herkomst. Vanwege de prille fase van het project heeft de commissie nog geen oordeel kunnen vormen over de invloed op de vertrekbaarheid. Wel adviseert de commissie ook hier een strakke sturing op de verblijfsduur van de personen op deze locaties. Ook dienen zij eenduidig te worden voorgelicht over hun toekomstperspectief.

De bedoeling van de landelijke vreemdelingenvoorzieningen is om voor het illegale verblijf van vreemdelingen zonder recht op verblijf of rijksopvang een bestendige oplossing te vinden. Door middel van vijf pilots, ondersteund door een landelijk programma, wordt gedurende drie jaar onderzocht hoe deze doelstelling het beste kan worden bereikt. Daarbij is leidend dat de lokale convenantpartners, te weten, de betrokken gemeente, de DT&V, de IND en de AVIM, in overleg met de betrokken maatschappelijke organisatie(s), een gezamenlijke beslissing nemen over de toelating tot de pilot-LVV, het begeleidingsscenario en de uitstroom van een vreemdeling uit de pilot-LVV. De verblijfsduur zal afhangen van de gebleken bereidheid van de betrokken vreemdeling om mee te werken aan het realiseren van diens toekomstperspectief.

Zorg voor een eenduidige boodschap, voor zowel de vreemdeling als zijn omgeving

De commissie erkent dat niet alleen de deugdelijkheid van de asielprocedure, maar ook de communicatie daarover van groot belang is. Het is begrijpelijk en menselijk dat de vreemdelingen en hun sociale omgeving gedreven worden door hoop. Daarom is het belangrijk dat voor vreemdelingen beleidskeuzes op een heldere en begrijpelijke wijze worden uitgelegd, ook om te voorkomen dat bijvoorbeeld gezinnen zich onnodig in lange slepende procedures storten. Ook is het voor de sociale omgeving en bijvoorbeeld voor gemeenten belangrijk dat beleid helder wordt uitgelegd. Daarom adviseert de commissie om te kijken welke verbeteringen mogelijk zijn in de huidige communicatie over uitspraken, eventueel in overleg met IND en de advocatuur. Ook adviseert de commissie om nog meer aandacht te geven aan communicatie over beleid in het algemeen.

De gebeurtenissen rond de twee Armeense kinderen riepen in de samenleving terecht vragen op over de soms lange verblijfsduur van vreemdelingen. Om tegemoet te komen aan de ontstane informatiebehoefte zet het ministerie hier met communicatie versterkt op in.

Omdat het vanwege privacyredenen niet mogelijk is om in te gaan op individuele zaken is ervoor gekozen om in te zetten op het uitleggen van de asielprocedure zelf. Met extra aandacht voor aspecten die invloed hebben op langdurig verblijf, zoals de mogelijkheid tot het indienen van herhaalde asielaanvragen of het aspect 'meewerken aan vertrek' door landen van herkomst of de vreemdeling zelf. Dit doet het ministerie in nauwe samenwerking met de betrokken uitvoeringsorganisaties door bijvoorbeeld het organiseren van technische persbriefings en de ontwikkeling van relevante content voor de beschikbare communicatiekanalen.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

De IND geeft al vanaf de eerste ontmoeting met de asielzoeker in de aanmeldfase mondeling informatie over de asielprocedure. In de informatievoorziening wordt ook aandacht besteed aan de versnelde behandeling van kansarme asielaanvragen van Dublinclaimanten en personen uit veilige landen van herkomst. Sinds het voorjaar van 2019 krijgt iedere asielzoeker in de algemene en verlengde asielprocedure een algemene brief met informatie over doorlooptijden in de asielprocedure. Deze brief is beschikbaar in het Nederlands, Engels, Arabisch, Farsi, Turks en Tigrinja.

De website van de IND is beschikbaar in het Nederlands en het Engels. Asielzoekers, hun gemachtigde(n) en hulpverleners kunnen hier gedetailleerde en actuele informatie vinden over de (verschillende onderdelen van de) asielprocedure. Sinds het voorjaar van 2019 is een aparte webpagina over gerealiseerde doorlooptijden in de asielprocedure beschikbaar. De IND communiceert ook op social media over de asielprocedure.

(C) De vertrekmogelijkheden- en belemmeringen

Investeer in het vaststellen van de identiteit

Voor het kunnen realiseren van een (gedwongen) vertrek is een cruciale factor dat de identiteit van de migrant vaststaat. Daarvoor dient aandacht te zijn bij aanvang van de procedure. Het vraagt inspanningen van alle betrokken organisaties, en het delen van informatie tussen de organisaties.

Ik onderschrijf deze aanbeveling. Zoals aangegeven in de brief, sluit dit aan bij de ontwikkeling binnen het Programma Flexibilisering Asielketen rond het Identificatie & Registratie-proces (I&R-proces). Meer informatie hierover vindt u in de brief over het Programma die uw Kamer gelijktijdig heeft ontvangen.

(D) Het belang van het kind

Zet in op preventie van psychische en psychosociale problemen bij kinderen

Investeer in de preventie van psychische en psychosociale problemen bij minderjarige (uitgeprocedeerde) asielzoekers door signalering in een vroeg stadium, behandeling van psychische problemen in deze gezinnen en preventie van onbedoelde zwangerschappen. Dit kan ook een positief effect hebben op het realiseren van vertrek na afwijzing. Zoals eerder in dit rapport al vermeld, is de (ervaren) mentale en/of lichamelijke gezondheid van invloed op de terugkeerintentie.

De zorg aan asielzoekers is zoveel mogelijk georganiseerd conform de reguliere zorg in Nederland. Om de gezondheidszorg voor asielzoekers laagdrempelig en goed toegankelijk te maken is op (vrijwel) iedere opvanglocatie van het COA een gezondheidscentrum aanwezig. Sinds 1 januari 2018 is hiervoor een contract gesloten met Gezondheidszorg Asielzoekers (GZA). De asielzoeker kan bij het gezondheidscentrum terecht voor een afspraak met een zorgprofessional zoals de doktersassistent, verpleegkundige, POH-GGZ⁷ of huisarts. De POH-GGZ is op het gezondheidscentrum aanwezig voor begeleiding en behandeling bij (lichte) psychische en psychosociale problemen. Indien nodig verwijst de huisarts door naar meer specialistische zorg.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Lastig bij psychische en psychosociale problematiek is het goed en tijdig (h)erkennen van deze problematiek. Het is daarom belangrijk dat de mensen om asielzoekers heen tijdig eventuele problematiek signaleren en vervolgens weten wat zij kunnen doen. COA-medewerkers hebben een niet-medische gidsfunctie. Zij kennen de bewoners en kunnen problemen bij bewoners signaleren, doorverwijzen naar GZA, bewoners ondersteunen en informeren over de gezondheidszorg.

Sinds 1 januari 2018 worden er op COA-locaties ook preventieve GGZ-groepsactiviteiten georganiseerd. Deze activiteiten richten zich op psycho-educatie en vroegsignalering. Er zijn groepen voor volwassenen, voor jongeren van 12 tot 18 jaar en voor kinderen van 6 tot 12 jaar.

Op COA-locaties worden ook multidisciplinaire overleggen (MDO's) gevoerd, specifiek over kinderen waar zorgen over bestaan. Deze overleggen zijn bedoeld voor de afstemming over begeleiding en zorg van deze kinderen. In een MDO zijn altijd COA, GZA en Jeugd Gezondheidszorg aanwezig. Het overleg kan aangevuld worden met professionals van zorg/maatschappelijke organisaties, zoals school of het jeugdteam van de gemeente.

Voor preventie van GGZ-problematiek is het van belang dat mensen dagbesteding hebben. Zo brengt school voor kinderen bijvoorbeeld een vaste routine en op de centra biedt het COA verschillende dagbestedingsactiviteiten. Aanvullende programma's van onder andere De Vrolijkheid en Team Up moeten bijdragen aan een fijne woonomgeving en een zo normaal mogelijk verblijf in Nederland voor de kinderen. Deze programma's worden op vrijwel iedere locatie gegeven, ook op gezinslocaties. Verder maakt het COA sinds begin 2019 gebruik van de jeugdhulp die door gemeenten wordt geboden. COA en de zorgpartners op locaties hebben afspraken gemaakt met de (jeugdteams van de) gemeenten over de toegang tot de jeugdhulp. Via deze weg kan ook beter worden ingezet op preventie.

Internationale conferentie Mental Health and Psychosocial Support

Op 7 en 8 oktober vond in Amsterdam een internationale conferentie plaats over psychische gezondheid en psychosociale hulp. Daarbij is onder andere gesproken over de psychische gezondheid en psychosociale hulpverlening aan asielzoekers en vluchtelingen. Met de aanwezige landen is in gegaan op de uitdagingen en de goede voorbeelden die er zijn op dit terrein. In het kader van het Global Refugee Forum wordt door het ministerie van Buitenlandse Zaken tevens een side-event voorbereid op dit onderwerp met o.a. WHO, IFRC en de Jordaanse overheid. Tijdens deze sessie zullen geleerde lessen en goede voorbeelden of initiatieven op

⁷ Praktijkondersteuner Huisarts Geestelijke Gezondheidszorg

het terrein van geestelijke gezondheid en psychosociale hulpverlening aan asielzoekers en vluchtelingen centraal staan. Ook hoopt het ministerie van Buitenlandse Zaken hier een aantal Nederlandse voorbeelden te belichten. In dat kader kijkt het ministerie momenteel naar het verrichten van een mogelijke 'inventarisatie' van geleerde lessen en goede voorbeelden of initiatieven op het terrein van geestelijke gezondheid en psychosociale hulpverlening aan asielzoekers en vluchtelingen. Dit kan nieuwe inzichten opleveren die kunnen bijdragen aan het beter en eerder signaleren van eventuele psychische problematiek zodat ook sneller de juiste interventie kan plaatsvinden of via preventie (verdere) psychische problematiek voorkomen kan worden.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710

Voorkomen van onbedoelde zwangerschappen

De GGD geeft op de opvanglocaties voorlichting over diverse gezondheidsthema's. Eén thema is seksuele gezondheid waarin het onderwerp anticonceptie en seksuele voorlichting behandeld wordt. Deze voorlichting wordt, met gebruik van een tolk, in diverse taalgroepen gegeven.

Op elke COA-locatie zijn, gratis (vrouwen)condooms beschikbaar. Wanneer een bewoonster andere anticonceptie wil gebruiken, kan zij hiervoor een afspraak maken bij GZA. Voor COA-bewoonders geldt geen eigen bijdrage en eigen risico.

Als een bewoonster bij het COA meldt dat zij zwanger is, bespreekt de COA-medewerker/aandachtsfunctionaris 'Zwangere' met deze bewoonster de infosheet 'Informatie voor zwangeren'.

Neem negatief effect van frequente overplaatsingen mee bij het opstellen van een flexibeler opvangbeleid

Veel verhuizen heeft een negatief effect op het welzijn van kinderen, met name wanneer dit snel achter elkaar gebeurt en helemaal als het gaat om kwetsbare kinderen. Verminder daarom het aantal verhuizingen van kinderen en neem dit mee bij het opstellen van een flexibeler opvangbeleid.

Deze aanbeveling neem ik over. Dit komt overeen met het voornemen in het Regeerakkoord en wordt betrokken bij het Programma Flexibilisering Asielketen. Ook in uw Kamer is aandacht gevraagd voor verhuisbewegingen.⁸ Verschillende maatregelen uit dit Programma kunnen bijdragen aan de beperking van het aantal verhuizingen. Ik verwijs uw Kamer daarvoor naar mijn brief van heden over het Programma. Daarin is opgenomen dat verhuisbewegingen zoveel mogelijk worden beperkt, onder meer doordat asielzoekers vanuit de gemeenschappelijke vreemdelingenlocaties zo veel mogelijk direct in de omgeving van de gemeente van huisvesting zullen worden geplaatst. Dit is in het bijzonder in het belang van gezinnen met schoolgaande kinderen.

Werp onjuistheden in het asielrelaas aan alleenstaande minderjarigen niet tegen in de schrijnendheidstoets wanneer zij een beroep doen op schrijnende omstandigheden

De commissie adviseert om eventuele onjuistheden tijdens het doen van het asielrelaas van alleenstaande minderjarige vreemdelingen niet tegen te werpen wanneer zij een beroep doen op schrijnende omstandigheden en evenmin wanneer na verloop van tijd (maar nog steeds binnen de eerste procedure) het

⁸ Onder meer motie Voordewind c.s. 19637, nr. 1453.

werkelijke verhaal naar voren komt en bijvoorbeeld blijkt dat er sprake is van schrijnende omstandigheden.

Deze aanbeveling neem ik op hoofdlijnen over. De ambtshalve toets aan een schrijnende situatie is een zeer individuele toets waarbij alle relevante aspecten betrokken worden en onderling worden afgewogen. Primair wordt beoordeeld of er sprake is van een samenstel van bijzondere omstandigheden die verblijf in Nederland rechtvaardigen. Dat het asielrelaas niet geloofwaardig geacht wordt, laat onverlet dat de zaak schrijnend kan zijn om andere redenen. Wel zal voldoende helderheid moeten bestaan over de identiteit.

**Directoraat-Generaal
Migratie**
Directie Migratiebeleid

Datum
15 november 2019

Ons kenmerk
2621710